

Sørum kommunes plan for elevenes psykososiale miljø, grunnskole

Sørum
KOMMUNE

Innhold

Innledning.....	3
DEL 1	3
1.0 Psykososialt miljø	3
1.1 Skolens handlingsplikt § 9a-3, andre ledd	4
.....	4
1.2 Plikten til å behandle henstillinger fra elever og foreldre (§9a-3, tredje ledd)	5
DEL 2	6
2.0 Forebyggende arbeid	6
2.1 Kartlegge utfordringer	6
2.2 Implementering av systemet for ansatte	6
2.3 Brukermedvirkning.....	7
DEL 3	9
3.0 Tiltak	9
DEL 4	10
4.0 Internkontroll/evaluering	10
Vedlegg.....	10
Kilder	12

Innledning

§ 9a–1 Generelle krav

Alle elevar i grunnskolar og vidaregåande skolar har rett til eit godt fysisk og psykososialt miljø som fremjar helse, trivsel og læring.

I følge opplæringsloven § 9a–1 har alle elever rett til et godt psykososialt miljø som fremmer helse, trivsel og læring. Skolene i Sørums kommunar skal være trygge for elever og ansatte - og et godt sted for læring og utvikling. Sørums kommunar har nulltoleranse mot mobbing, vold og rasisme, samt annan krenkende atferd.

Definisjon

- Med psykososialt miljø menes de mellommenneskelige forholdene på skolen, det sosiale miljøet og hvordan elevene og personalet opplever dette. Det psykososiale miljøet handler også om elevenes opplevelse av læringssituasjonen.

DEL 1

1.0 Psykososialt miljø

Mål for det psykososiale miljøet og skolemiljøarbeidet i Sørums kommunar

- Skolene skal være trygge for elever og ansatte – et godt sted for læring og utvikling
- Alle elever ved skolene i Sørums kommunar skal oppleve en skolehverdag uten mobbing eller andre former for krenkelser
- Skolene skal aktivt arbeide for å forebygge, avdekke og stoppe krenkende ord og handlinger

En person blir mobbet når han eller hun, gjentatte ganger og over tid, blir utsatt for negative handlinger fra en eller flere personer. Mobbing kjennetegnes av disse tre kriteriene:

- Det dreier seg om aggressiv eller ondsinnet atferd
- Atferd som gjentar seg og varer ved over en viss tid
- Det er en mellommenneskelig relasjon som er preget av en viss ubalanse i styrke- eller maktforholdet. Mobbing inntreffer ofte uten noen åpenbar provokasjon fra offeret si side.

Skolens arbeid gjelder også krenkende ord og handlinger som ikke er mobbing, vold, diskriminering eller rasisme, slik som for eksempel enkeltstående ytringer om utseende eller funksjonshemninger. Det gjelder både situasjoner der krenkende ord eller handlinger kommer fra medelever og der de kommer fra personalet. Skolens personale skal årlig drøfte sammen hva "krenkende atferd" innebærer på vår skole, samt forståelse av hva det vil si å "Gripe inn".

1.1 Skolens handlingsplikt § 9a-3, andre ledd

Opplæringsloven § 9a–3 andre ledd

Dersom nokon som er tilsett ved skolen, får kunnskap eller mistanke om at ein elev blir utsett for krenkjande ord eller handlingar som mobbing, diskriminering, vald eller rasisme, skal vedkommande snarast undersøkje saka og varsle skoleleiinga, og dersom det er nødvendig og mogleg, sjølv gripe direkte inn.

Paragraf 9a-3 annet ledd regulerer skolens handlingsplikt dersom en ansatt ved skolen får kunnskap om eller mistenker at en elev utsettes for krenkende ord eller handlinger.

Handlingsplikten gjelder for alle som er ansatt ved skolen ved at de har et ansettelsesforhold/en arbeidsavtale med skoleeier. Skolen skal sørge for at alle ansatte har kunnskap om handlingsplikten og hva denne innebærer.

Gangen i en sak etter § 9a-3 annet ledd;

Fase 1: mistanke eller kunnskap om krenkende ord eller handlinger

- ansatt ved skolen mistenker eller har kunnskap om at en elev blir utsatt for krenkende ord eller handlinger. Ansatt benytter rapportskjema for mistanke om krenkende atferd, se vedlegg.

Fase 2: skolens handlingsplikt

- den ansatte undersøker saken
- den ansatte varsler skolens ledelse
- den ansatte griper selv inn dersom det er nødvendig og mulig
- skoleledelsen avgjør hva som skal gjøres videre i saken
- skoleledelsen informerer foreldrene

Fase 3: gjennomførings- og evalueringsfasen

- tiltak for å bedre elevenes psykososiale miljø settes i verk
- skolen evaluerer om tiltakene har fungert og behov for å sette inn ytterligere tiltak

Dersom den ansatte er i tvil om en elev er utsatt for krenkende ord eller handlinger, er det viktig å huske at om eleven er krenket eller ikke, avhenger av elevens subjektive opplevelse, jf. § 9a-1.

Konsekvenser av at handlingsplikten ikke oppfylles

Skolen plikter å sikre elevens rett til et godt psykososialt miljø etter § 9a-1. Dersom skolen ikke ivaretar handlingsplikten etter § 9a-3 annet ledd, vil skolen være ansvarlig for dette. Avhengig av saken og hvor alvorlig unnlatelsen er, vil dette kunne få konsekvenser for skolen. Opplæringsloven § 9a-7 gir hjemmel for å straffe med bøter eller fengsel i inntil 3 måneder, dersom ansatte/skolen uaktsomt eller forsettelig ikke har oppfylt sin handlingsplikt.

Ressurser:

Vedlegg 5 «Vedtak om tiltak i forhold til elevens psykososiale miljø» - standardtekst P360

Vedlegg 7 «Rapportskjema for mistanke om krenkende atferd» i Kvalitetssystemet.

Vedlegg 10 «Samarbeidsavtale mellom hjem og skole om atferd» i Kvalitetssystemet.

Vedlegg 12 «Rutine ved skolens handlingsplikt» i Kvalitetssystemet.

1.2 Plikten til å behandle henstillinger fra elever og foreldre (§9a-3, tredje ledd)

Opplæringsloven § 9a–3 tredje ledd

Dersom ein elev eller forelder ber om tiltak som vedkjem det psykososiale miljøet, deriblant tiltak mot krenkjande åtferd som mobbing, diskriminering, vald eller rasisme, skal skolen snarast mogleg behandle saka etter reglane om enkeltvedtak i forvaltningslova. Om skolen ikkje innan rimeleg tid har teke stilling til saka, vil det likevel kunne klagast etter føresegnene i forvaltningslova som om det var gjort enkeltvedtak.

Opplæringsloven § 9a–3 tredje ledd pålegger skolen å ta stilling til henstillinger fra elever og foreldre om å rette på forhold ved det psykososiale miljøet. Henstillingene kan komme fra elever, foresatte eller fra de rådene og utvalgene som representerer dem.

Gangen i en sak etter § 9a-3, tredje ledd;

Fase 1: henstilling om tiltak

- elev/forelder henstiller om tiltak knyttet til elevens psykososiale miljø

Fase 2: skolen plikter å fatte enkeltvedtak

- skolen utreder saken
- skolen treffer enkeltvedtak hvor det tas stilling til om elevens rett etter § 9a-1 er oppfylt og hvilke tiltak som eventuelt skal settes i verk

Fase 3: eventuell klage

- foreldrene/eleven klager på innholdet i vedtaket eller saksbehandlingsfeil
- skolen ikke oppfylder innholdet i enkeltvedtaket mv.
- foreldre/elev mener skolen ikke har fattet vedtak innen rimelig tid
- foreldrene/eleven klager til skolen som forbereder saken og sender den til klageinstansen

Fase 4: skoleeier/fylkesmannen behandler klagesaken

- fylkesmannen behandler klagen

Fase 5: gjennomførings- og evalueringsfasen

- hjelpen til eleven settes i gang i samsvar med enkeltvedtaket
- skolen vurderer om tiltakene er tilstrekkelige eller om andre tiltak må settes i verk for å oppfylle elevens rett

Ressurser:

Vedlegg 1 og 2 « Henstilling om tiltak for et bedre psykososialt miljø» - standardtekst hjemmesider.

Vedlegg 3 og 4 « Klage på skoles vedtak om psykososialt miljø» - standardtekst hjemmesider.

Vedlegg 5 « Vedtak om tiltak i forhold til elevens psykososiale miljø» - standardtekst P360

Vedlegg 13 «Rutine ved henstilling om tiltak» i Kvalitetssystemet.

DEL 2

2.0 Forebyggende arbeid

§ 9a–4 Systematisk arbeid for å fremje helsa, miljøet og tryggleiken til elevane (internkontroll)

Skolen skal aktivt drive eit kontinuerleg og systematisk arbeid for å fremje helsa, miljøet og tryggleiken til elevane, slik at krava i eller i medhald av dette kapitlet blir oppfylte. Skoleleiinga har ansvaret for den daglege gjennomføringa av dette. Arbeidet skal gjelde det fysiske så vel som det psykososiale miljøet.

Opplæringsloven § 9a–4 pålegger skolen å arbeide aktivt og målrettet for å oppfylle kravene til skolemiljøet i opplæringsloven. Internkontroll innebærer å omsette kravene i lov og forskrift til konkrete mål for skolemiljøet, kartlegge utfordringene og planlegge og iverksette tiltak for å nå målene. Arbeidet må omfatte hele skolemiljøet. Skolene må dokumentere at dette er etablert, og at det faktisk blir fulgt opp. Internkontroll favner om alt fra det skolen gjør for å forebygge, oppdage og håndtere mobbeprobler.

Forebyggende tiltak kan settes i verk både på skole- og på klasse- eller gruppenivå, og det er viktig at elevene selv får delta i dette arbeidet. Sørums kommunen har vedtatt reglement for orden og atferd som del av det organiserte skolemiljøarbeidet, se vedlegg.

2.1 Kartlegge utfordringer

Skolene skal gjennomføre jevnlege kartleggingar av det psykososiale miljøet

- Lokal elevundersøkelse gjennomføres på våren 1.-10. trinn
- Lokal elevundersøkelse gjennomføres på høsten for 1.-4. trinn
- Nasjonal elevundersøkelse gjennomføres på høsten for 5.-10. trinn
- Foreldreundersøkelse på høsten (SFO/skole)
- Elevsamtaler gjennomføres minimum to gonger per skoleår (gjerne i forbindelse med utviklingssamtaler)
- Skriftlig halvårsvurdering på barnetrinnet
- Utviklingssamtaler gjennomføres minimum to gonger per skoleår, se vedlagte mal
- Klassescreening gjennomføres ved mistanke om elev(er) blir utsatt for krenkende atferd, se tips
- Ved mistanke om krenkende atferd innhentes informasjon gjennom systematisk observasjon i timer/friminutt/ekskursjoner, se vedlagte mal

Resultater fra nasjonal kartlegging skal behandles og/eller informeres om i elevråd, personalmøter, foreldremøter, ressursteam, skolemiljøutvalg, FAU.

2.2 Implementering av systemet for ansatte

Hele skolens personale skal ha god kunnskap om arbeid knyttet til elevenes psykososiale miljø, samt forplikte seg til å følge skolens rutiner.

Ressurser:

Vedlegg 15 «Rutine for arbeid med elevenes psykososiale miljø» i Kvalitetssystemet

Vedlegg 9 «Dokumentasjon – systematisk arbeid med definisjoner» i Kvalitetssystemet.

Vedlegg 14 « Prosedyre for internkontroll» i Kvalitetssystemet.

2.3 Brukermedvirkning

§ 9a–6 første ledd

Samarbeidsutvalet og skoleutvalet, og dessutan elevrådet og foreldrerådet, skal holdast løpande underretta om alle tilhøve – deriblant hendingar, planar og vedtak - som har vesentleg betydning for skolemiljøet. Råda og utvala har på førespurnad rett til å få framlagt dokumentasjon for det systematiske helse-, miljø- og tryggleiksarbeidet ved skolen.

Opplæringsloven § 9a–6 første ledd pålegger skolen å holde skolemiljøutvalget, elevrådet og foreldrerådet løpende underrettet om alle forhold som har vesentlig betydning for skolemiljøet. Dette vil blant annet gjelde utfordringer i miljøet, slik som for eksempel alvorlige voldsepisoder eller vedvarende dårlige psykososiale forhold. Råd og utvalgene har rett til å få framlagt dokumentasjon for det systematiske helse-, miljø- og trygghetsarbeidet ved skolen.

Informasjon skal gis uoppfordret, noe som krever interne rutiner/instrukser. Rådene og utvalgene skal så tidlig som mulig tas med i planleggingen og gjennomføringen av miljøtiltak ved skolen. Dette betyr at skolen må ha rutiner for involvering av rådene og utvalgene. Rådene og utvalgene har også uttalerett og kan komme med forslag i alle saker knyttet til skolemiljøet.

Skolene har følgende arenaer hvor det psykososiale miljøet behandles;

- FAU
- Elevråd
- Skolemiljøutvalg
- Ressursteam

Skolene benytter følgende informasjonskanaler ved informasjon om elevenes psykososiale miljø

- Elevenes lekse-/ukeplan
- Informasjonshefte til foresatte og elever ved skolestart
- Nyhetsbrev
- Skolenes hjemmesider
- Udir's brosjyre vedr. opplæringsloven § 9A
- Foreldremøter
- Elevsamtaler
- Skriftlig vurdering på barnetrinnet
- Utviklingssamtaler

Skolemiljøutvalg

Skolemiljøutvalget skal arbeide for å øke deltakelsen fra elevene, foreldrene, skolen og de ansatte i arbeidet med skolemiljøet. Skolemiljøutvalget kan også be skolen sette inn tiltak for å bedre det fysiske og det psykososiale miljøet på skolen.

FAU

FAU skal blant annet sikre reell medvirkning fra foreldre og ha medansvar for at elevenes læringsmiljø er trygt og godt.

Aktuelle arbeidsområder for FAU

- FAU bør jobbe for et trygt og godt læringsmiljø. Trivsel er viktig for barnas læring
- FAU kan drøfte formen på tilbakemelding elever og foreldre får på elevenes faglige og sosiale kompetanse
- FAU kan jobbe for et mobbefritt skolemiljø
- FAU kan ta initiativ til sosiale tiltak for elevene
- FAU kan holde kurs for foreldrekontakter
- FAU kan holde samlinger for foreldre og lærere
- FAU kan være en informasjonskanal ut til alle foresatte

Elevråd og elevrådsarbeid

Elevrådet skal jobbe for å skape et sosialt fellesskap, utvikle arbeids- og læringsmiljøer og sikre at elevenes rettigheter ivaretas.

Elevrådet skal involveres i planleggingen og gjennomføringen av arbeidet med skolemiljøet etter §9a-5. Videre skal elevene informeres om saker knyttet til skolemiljøet, herunder om resultatene fra Elevundersøkelsen.

Ressurser:

Vedlegg 6 « Informasjon til elever og foresatte om rettigheter» i Kvalitetssystemet.

Vedlegg 11 « Felles tiltak for bedring av psykososialt miljø ved..... Skole» i Kvalitetssystemet.

Vedlegg 10 « Samarbeidsavtale mellom hjem skole om atferd» i Kvalitetssystemet

Udir:

http://www.udir.no/Upload/Laringsmiljo/brosjyrer/skolemiljoutvalg_bokmal.pdf?epslanguage=no

DEL 3

3.0 Tiltak

Dersom det ut fra henstilling, mistanke og/eller kartlegging kommer frem at enkeltelever eller klasser ikke får oppfylt sin rett etter opplæringsloven §9a-1 skal skolen sette inn tiltak etter følgende rutiner:

1. Samtaler med involverte elever og foresatte

Skolen skal gjennomføre følgende samtaler

- med elev som er utsatt for krenkende atferd – etter prosedyrer
- med utøver – etter prosedyre
- med offerets foreldre/elev – etter prosedyre
- med utøvers foreldre/elev – etter prosedyre

2. Tiltak ovenfor elev som utøver krenkende atferd

Elev som har utsatt andre for krenkende atferd vil som første steg få en advarsel, skriftlig eller muntlig om at den krenkende atferden må opphøre. Dersom den krenkende atferden ikke opphører, skal videre tiltak settes i verk. Skolen kan ikke benytte andre refsingstiltak enn de som er tatt med i kommunalt og/eller lokalt ordensreglement.

Ved alvorlige tilfeller, kan det bli aktuelt å henvise saken til PPT eller andre støtteinstanser

3. Samarbeid med andre instanser ved mobbing

Aktuelle samarbeidsparter utenfor skolen kan være:

- Skolehelsetjenesten
- PPT
- BUP
- Barnevern
- Familiesenteret
- Politi

4. Prosedyre for jobbing i etterkant

Det skal fremgå av enkeltvedtaket hvordan skolen skal følge opp igangsatte tiltak.

I tillegg skal følgende følges opp

- Oppfølgingsamtaler med offer– kontaktlærer skal jevnlig spørre hvordan eleven har det
- Oppfølging av utøver til mobbingen har opphørt
- Gruppesamtale med eventuelle plagere til situasjonen er stabil
- Oppfølgingsamtaler med foresatte til offer og utøver til mobbingen har opphørt.
- Dersom krenkelser ikke opphøres kontaktes ledelsen.

5. Evaluering

Alle saker med enkeltvedtak skal inneholde en evaluering av tiltak og arbeidsmetode med tanke på å videre arbeid knyttet til slike saker. Evalueringen skal foregå med de impliserte parter, samt at saken tas opp i skolens ressursteam.

Ressurser:

Vedlegg 15 «Rutine for arbeid med elevenes psykososiale miljø» i Kvalitetssystemet

Vedlegg 5 «Vedtaket om tiltak i forhold til elevens psykososiale miljø» - standardtekst P36

DEL 4

4.0 Internkontroll/evaluering

Skolene skal årlig evaluere og vedlikeholde skolens rutine for arbeid med psykososialt miljø. Arbeidet skal starte i ressursteam i februar måned, for deretter å behandles i alle skolens brukerorganer. Revidert plan skal dato festes med "sist revidert __/__/20__".

Skolen benytter et "internkontroll-skjema" som inneholder aktiviteter knyttet til plan for psykososialt miljø med en kolonne for avkryssing når aktivitet er gjennomført. Internkontrollen inneholder

- hva som skal gjøres
- hvordan det skal gjøres
- hvem som skal gjøre det
- når det skal gjøres
- hva som faktisk blir gjort

Skjemaet skal brukes for å sikre at planer og rutiner etterleves i praksis.

Ressurser:

Vedlegg 8 « Sjekklister – forebyggende arbeid og internkontroll» i Kvalitetssystemet.

Vedlegg 14 «Rutine for internkontroll» i Kvalitetssystemet.

Vedlegg

- Vedlegg 1 Henstilling om tiltak om tiltak knyttet til det psykososiale miljøet fra foresatte
- Vedlegg 2 Henstilling om tiltak om tiltak knyttet til det psykososiale miljøet fra elever
- Vedlegg 3 Klage på innhold i enkeltvedtak (skjema til bruk for foresatte)
- Vedlegg 4 Klage på innhold i enkeltvedtak (skjema til bruk for elever)
- Vedlegg 5 Mal enkeltvedtak
- Vedlegg 6 Informasjon til elever og foresatte om rettigheter
- Vedlegg 7 Rapportskjema for mistanke om krenkende atferd
- Vedlegg 8 Sjekkliste – forebyggende arbeid og internkontroll
- Vedlegg 9 Dokumentasjon – systematisk arbeid med definisjoner
- Vedlegg 10 Samarbeidsavtale mellom hjem og skole om atferd
- Vedlegg 11 Felles tiltak for bedring av psykososialt miljø ved..... skole
- Vedlegg 12 Rutine ved skolens handlingsplikt jf § 9a-3, annet ledd
- Vedlegg 13 Rutine ved henstilling om tiltak fra elev eller foresatte jf §9a-3, tredje ledd
- Vedlegg 14 Rutine for internkontroll
- Vedlegg 15 Rutine for arbeid med elevenes psykososiale miljø

Kilder

- Opplæringsloven og forskrift knyttet til § 9A
<http://www.lovdata.no/all/nl-19980717-061.html>
- Rundskriv Udir-2-2010 Retten til et godt psykososialt miljø etter opplæringsloven kapittel 9a, sist endret 07.06. 2011
www.udir.no/Regelverk/Rundskriv/20101/Udir-2-2010---Retten-til-et-godt-psykososialt-miljo-etter-opplaringsloven-kapittel-9a/
- Veileder til opplæringsloven kapittel 9a – elevenes skolemiljø, Kunnskapsdepartementet 2006
http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/lover_regler/reglement/2006/veileder-til-opplaringsloven-kapitel-9a-.html?id=437836
- Skolemiljøutvalg- veiledning til medlemmer, Utdanningsdirektoratet 2011
http://www.udir.no/Upload/Laringsmiljo/brosjyrer/skolemiljoutvalg_bokmal.pdf?epslanguage=no
- Det kan skje igjen, rapport fra Kunnskapsdepartementets arbeidsgruppe om antisemittisme og rasisme i skolen, 2011
http://www.regjeringen.no/upload/KD/Vedlegg/Grunnskole/Eidsvagutvalget/Eidsvag_rapport_Det_kan_skje_igjen.pdf
- Arbeid mot mobbing, veileder for ansatte og ledere i grunnskolen, Utdanningsdirektoratet 2011
http://www.udir.no/Upload/Laringsmiljo/5/Arbeid_mot_mobbing_veileder_bm.pdf?epslanguage=no
- Reglement for driftsstyrene i Oslo-skolen, 2009
<http://www.utdanningsetaten.oslo.kommune.no/getfile.php/utdanningsetaten%20%28UDE%29/Internett%20%28UDE%29/Dokumenter/bystyremelding/driftsyreregl.pdf>
- Eksempel på ferdig utfylt Enkeltvedtak fra Harstad kommune
<http://harstad.kommune.no/eknet/docs/pub/dok01203.pdf>
- Tilsynsinstruks for felles nasjonalt tilsyn 2010 og 2011 – Tema Elevenes psykososiale miljø
http://www.udir.no/Upload/Tilsyn/5/tilsynsinstruks_2010-2011.pdf?epslanguage=no